

Моца Андрій Андрійович
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри географії та туризму
Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці II

Моца Андрей Андреевич
кандидат юридических наук,
доцент кафедры географии и туризма
Закарпатский венгерский институт имени Ф. Ракоцы II

Motsa Andriy
*PhD in Law, Assistant Professor of Military Training,
Associate Professor of the Department of Geography and Tourism Transcarpathian
Hungarian Institute named after F. Rakotsi II*

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

РАЗВИТИЕ ТУРИСТИЧЕСКО-РЕКРЕАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ

DEVELOPMENT OF TOURIST-RECRUITMENT POTENTIAL OF THE TRANSCARPATHIAN REGION IN THE CONDITIONS OF THE EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

Анотація. Розглянуто основні проблеми окремих складових туристичного бізнесу, а також особливості його розвитку в Закарпатській області в умовах євроінтеграції України. Досліджено основні напрями розвитку туристичного бізнесу та шляхи його вдосконалення. Визначено стратегію підвищення привабливості Закарпаття як об'єкта ринку туристичних послуг на міжнародному рівні.

Ключові слова: туристичний бізнес, конкурентоспроможність, євроінтеграція, ринок туристичних послуг.

Аннотация. В статье исследуются основные проблемы, касающиеся развития отдельных составляющих туристического бизнеса в Закарпатье, а также особенности его развития в условиях евроинтеграции Украины. Рассмотрены основные направления развития туристического бизнеса и его усовершенствования. Определена стратегия повышения привлекательности Закарпаття как объекта рынка туристических услуг на международном уровне.

Ключевые слова: туристический бизнес, конкурентоспособность, евроинтеграция, рынок туристических услуг.

Summary. The main problems relating to the development of components of the tourism business in Transcarpathia as well as the peculiarities of its development in the context of Ukraine's European integration are considered in the article. The author focuses on the current situation in Ukrainian tourism market and the main directions of its development and improvement. The strategy of increasing the attractiveness of Transcarpathia as an object of the tourist services market at the international level has been determined.

Key words: tourism business, competitiveness, European integration, tourism services market.

Постановка проблеми. Україна з перших днів незалежності стала на шлях створення власної туристичної індустрії, проголосивши туризм одним із пріоритетних напрямків розвитку національної культури та економіки. Закон України «Про туризм» встановлює засади раціонального використання туристичних ресурсів та регулює відносини, пов'язані

з організацією і здійсненням туризму на території України. [1; 2; 3] Це повністю відповідає рекомендаціям Гаазької міжпарламентської конференції з туризму (квітень 1989 р.) — найавторитетнішого туристичного форуму сучасності, де зазначено, що «країни повинні визначати свої національні пріоритети та роль туризму в «ієрархії» таких пріоритетів,

а також оптимальну стратегію розвитку туризму в рамках цих пріоритетів». Рекомендації конференції стосуються ролі парламентських, урядових та інших державних інституцій в організації туристичної діяльності, а також планування розвитку туризму. Потрібно визнати, що реалізація цих рекомендацій повільно, але реалізується і в Україні, де зроблено реальні кроки на шляху законодавчого забезпечення та комплексного планування і розвитку вітчизняної туристичної галузі [6; 7].

Туризм в Україні сприяє розвитку тих територій, де наявні рекреаційні ресурси і немає достатніх перспектив для розвитку промисловості, створюючи, таким чином, нові робочі місця, зростання доходів населення, одночасно забезпечує збереження природи, пам'яток історії, архітектури, культури [4].

Однією з таких територій є Закарпатська область, яка володіє багатьма структурними компонентами рекреаційних ресурсів, являючи собою туристичний регіон для багатопрофільного літнього і зимового, гірсько-спортивного та масового пізнавально-оздоровчого відпочинку, а також бальнеологічного лікування. Область має сприятливі кліматичні умови, а також високий природно-рекреаційний і курортний потенціал, який багато в чому визначає соціально-економічний профіль краю та привабливість його як для українських туристів, так і для іноземців [5].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемам, пов'язаним із необхідністю дослідження факторів розвитку туристичної діяльності, присвячені численні публікації таких науковців як: А. Базилюк, А. Ахламов, І. Благун, О. Бейдик, М. Бойко, В. Герасименко, Л. Малик, К. Кривенко, Р. Романенко, Н. Степаненко, Є. Козловський, Н. Булгакова, Л. Давиденко, Я. Шевченко, В. Цибух, В. Федорченко та інші.

Мета статті полягає в аналізі та обґрунтуванні основних складових туристичного бізнесу на Закарпатті, а також розгляді проблем розвитку туристичної галузі, аналізу її конкурентоспроможності в умовах інтеграції до європейського економічного простору [10].

Основні результати дослідження. Стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2020 року (далі – Стратегія) є базовим управлінським документом для регіональної та місцевих владних структур. У Стратегії відображені результати суспільно-консолідованого визначення бачення, місії та стратегічних і операційних цілей розвитку регіону — з урахуванням експертних оцінок конкурентних переваг, обмежень, загроз та узгодженості із пріоритетами Державної стратегії регіонального розвитку України на цей же планувальний період. Крім того, нею визначаються заходи з координації дій центральних та регіональних органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, спрямовані на забезпечення виконання Плану реалізації Стратегії.

Найкритичнішими викликами реалізації Стратегії є необхідність швидкої адаптації до можливих системних змін макро- і глобального середовища, практична диверсифікація джерел її ресурсного забезпечення, а також досягнення конкурентоспроможності регіону на національному і міжнародному рівнях.

При цьому Стратегія, водночас, є і результатом, і важливим управлінським інструментом здійснення системних реформ у побудові ефективної і спроможної влади на місцях в Україні. Саме тому ще більшого значення набуває формування дієвого партнерства представників 4-х секторів: державної влади і органів місцевого самоврядування; бізнесу; наукової еліти та широкої громадськості — задля створення надійного механізму успішної реалізації Стратегії, а відтак підвищення якості і рівня життя мешканців Закарпаття.

Закарпатська область розташована на заході України, межує з країнами-членами ЄС — Польщею, Словаччиною, Угорщиною і Румунією. З півночі і сходу Закарпаття має адміністративні кордони зі Львівською та Івано-Франківською областями.

За адміністративно-територіальним поділом Закарпатська область включає 13 районів та 11 міст: з них 5 міст обласного значення — Ужгород, Мукачево, Хуст, Берегове і Чоп та 6 міст районного значення — Рахів, Тячів, Виноградів, Іршава, Свалява і Перечин. Серед 19 селищ райцентрами є Міжгір'я, Воловець і Великий Березний. Загальна кількість сільських населених пунктів станом на 1 січня 2015 р. складає 579. Загалом 215 поселень області віднесені до статусу гірських відповідно до Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» [9].

Очікується, що в результаті системних реформ територіальної організації влади та місцевого самоврядування в Україні (децентралізації), відбудеться формування нових адміністративно-територіальних одиниць базового рівня у регіоні — міських, селищних, сільських громад.

Обласний центр Закарпатської області — місто Ужгород — розташоване на заході області, поблизу українсько-словацького кордону на відстані 788 км від столиці України міста Києва автомобільними шляхами та 898 км залізницею.

За площею території і кількістю населення Закарпатська область відповідає європейському стандарту адміністративно-територіальної одиниці регіону.

Майже 80 % території області займають гори, серед яких найвища точка України — гора Говерла (2061 м), а решту — Притисянська низовина. Карпатські гори мають вік понад 1,2 млн. років. Гігантська дуга Карпат завдовжки 1500 км та 100–350 км у ширину, починається на півдні Румунії і, пролягаючи територією України, Словаччини, Польщі, Угорщини, Чехії, тягнеться аж до Австрії.

Територія області з півночі та північного сходу захищена хребтами Українських Карпат, які

тягнуться з північно-західного напрямку з території словацько-польського прикордоння, переходять у південно-східному напрямку у Марамороський масив, який продовжується Румунськими Карпатами. Від сусідніх регіонів України Закарпатську область відділяють гірські перевали — Ужоцький, Верецький, Торунський та Яблуницький висотою від 889 до 931 метрів над рівнем моря. Через них пролягають основні шляхи залізничного та автомобільного сполучення, зокрема через Верецький перевал проходить європейський транспортний коридор № 5.

Загалом, за географічним розташуванням і наявністю кордонів з 4-ма країнами ЄС, Закарпатська область займає винятково важливе геостратегічне і геополітичне положення як для України, так і для країн Східної, Центральної та Південно-Східної Європи, у тому числі й тих, що не мають безпосереднього кордону з Україною. Звісно, таке розташування є важливою конкурентною перевагою Закарпаття.

Територією області протікає 9429 гірських потічків і малих річок загальною довжиною 19860 км. У горах упродовж року випадає в середньому 1400 мм опадів (на низинних територіях 500–600 мм), що зумовлює достатню зволоженість. Влітку середня температура повітря становить +21–25 °С, а взимку –4 °С.

Закарпаття має особливо могутній рекреаційний і курортний потенціал. Тут виявлено й досліджено 360 джерел і родовищ мінеральних, термальних вод. За своїм хімічним складом вони не поступаються відомим водам Кавказу, Чехії, Франції. До речі, їх цілющі властивості згадуються в архівних документах ще середини XV століття. Отже, Закарпаття — справжня оаза лікування й оздоровлення.

Перераховані фактори формують в області помірно-континентальний клімат, а разом із гірськими лісистими територіями, ландшафтами, сотнями джерел мінеральних, термальних вод створюють цінний природний і бальнеологічний рекреаційний ресурс Закарпаття, яке вважається одним із найкомфортніших регіонів в Україні для багатьох видів відпочинку й оздоровлення в будь-яку пору року.

Найбільший скарб області — багатогектарні твердолистяні та хвойні ліси. За площею лісового фонду Закарпаття входить до першої п'ятірки, а за запасами деревини посідає перше місце серед областей України. Залежно від вертикального поясу переважають дубово-грабові, дубово-букові, букові та хвойні ліси.

Загальна площа області 12800 км². Чисельність населення станом за результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 року складає 1242,7 тис. осіб, тобто 2,7% всього населення України, у тому числі сільського — 785,1 тис. осіб, міського — 457,6 тис. осіб. Закарпатська область є одним з найбільш характерних поліетнічних регіонів України, на теренах якого проживають представники понад

100 національностей. Закарпаття утвердилося як регіон з високим рівнем толерантності і взаємоповаги. В області проживає понад 100 національностей, зокрема 1010,1 тис. українців (80,5 відс.), 151,5 тис. угорців (12,1 відс.), 32,1 тис. румун (2,6 відс.), 31,0 тис. росіян (2,5 відс.), 14,0 тис. ромів (1,1 відс.), 5,6 тис. словаків (0,5 відс.), 3,5 тис. німців (0,3 відс.), а також 1540 білорусів, 565 євреїв, 518 поляків, 490 вірмен та представники інших національностей.

Географічний центр континентальної Європи знаходиться неподалік села Ділове, Рахівського району. У 1887 році тут був встановлений кам'яний стовпчик з надписом латиною: «Постійне, точне, вічне місце. Дуже точно, зі спеціальним приладом, виготовленим в Австро-Угорщині, за шкалою меридіанів та паралелей, встановлений центр Європи. Рік 1887».

Нині тут споруджений своєрідний музей, котрий так і назвали «Географічний центр Європи. Це музей-колиба, в якому зібрано понад 2 тис. експонатів, пов'язаних з гуцульським побутом, при чому деякі з них мають значну культурну та історичну цінність.

Найбільш високогірне місто України — Рахів. Його висота над рівнем моря — 820 м. У цьому місті найбільший перепад висот між найнижчою (400 м) і найвищою (900 м) вулицями.

Найвисокогірніша транспортна магістраль України — автодорога через Яблунецький перевал на висоті 931 м.

Найбільший музичний інструмент в Україні — гуцульська дерев'яна трембіта, що має довжину 4 м.

У кожного краю є щось таке, чого немає більше ніде і чим можна пишатися навіть за межами своєї держави. Такою гордістю для Закарпаття є унікальні в своєму роді дерев'яні храми, збудовані народними майстрами без жодного металевого гвіздка у специфічних архітектурних стилях, притаманних лише певній місцевості.

Найбільш завершену форму оборонної споруди представляють замки XI–XVII ст. На Закарпатті відомо 12 середньовічних замків. Серед них: Ужгородський (м. Ужгород) — XI ст., нині музей; Мукачівський (м. Мукачєво) — XI ст., нині музей; Невицький (с. Невицьке, Ужгородський район) — руїни, XIII–XVII ст., об'єкт туризму; Середнянський (сmt. Середнє, Ужгородський район) — руїни, XII–XVII ст.

Якщо замки необхідні були для ведення війн, то для спокійного світського життя відомі феодальні родини намагалися будувати більш спокійні, але водночас грандіозні будинки-палаці. Великі розміри, розмах, розкіш в інтер'єрі внутрішніх приміщень, оригінальність та різноманітність архітектурних стилів при зовнішньому оздобленні — все це притаманно закарпатським дворянським палацам: замок-вілла Шенборн (санаторій «Карпати», Мукачівський район); Палац Перені (Виноградів); Палац Довгаї (Довге, Іршавський район); Палац Ракоці (Мукачєво), палац князя Бертлена Габора [5].

На сьогодні в Закарпатській області мережа оздоровчих, рекреаційних та туристичних об'єктів нараховує 511 об'єктів, у т.ч. оздоровчих — 23, рекреаційних — 126, туристичних — 362. В області одночасно можна розмістити понад 25,5 тис. осіб.

Крім цього, на території нашої області готові надавати послуги з розміщення, харчування та організації дозвілля понад 460 сільських садиб, власники яких об'єднуються у спілки та асоціації, що дає можливість більш активно, зі знанням справи, розвивати сільський туризм, залучаючи нових його представників, а також спільними зусиллями пропагувати свій туристичний продукт, створювати нові послуги та атракції для відпочиваючих. З метою покращення розвитку сільських територій у регіоні проводиться постійна робота щодо залучення населення до започаткування своєї власної справи шляхом організації послуг у сільському туризмі.

Також, на території області нараховується біля 69 гірськолижних витягів.

Основні показники фінансово-господарської діяльності санаторно-оздоровчих, рекреаційних та туристичних закладів 2018 року у порівнянні з аналогічним періодом 2017 року складають:

- за даними суб'єктів туристичної діяльності, з початку року область відвідало понад 1,5 млн. осіб;
- сума туристичного збору збільшилася на 34,6% і становить 2640,4 тис. грн. за 2018 рік.

Основними напрямками розвитку туризму в області є бальнеологічний, гірськолижний, сільський, пішохідний туризм. Особливістю Закарпаття є те, що займатися прийомом відпочиваючих можна цілорічно, і це, насамперед, стосується сільських територій.

З метою якісного інформування туристів та гостей щодо наявних туристичних можливостей, на території області функціонує 24 туристично-інформаційні центри.

На сьогоднішній день туристичний бізнес на Закарпатті, як складова економічного комплексу, характеризується наступними властивостями і функціями: створює туристичні послуги; формує туристичний продукт і здійснює його реалізацію, активно використовуючи маркетингові комунікації; має свою індустрію виробництва і надання послуг туристам; формує ринок туристичних послуг за різними рівнями комплексності; працює як мультиплікатор росту національного доходу, ВВП, зайнятості населення; сприяє розвитку місцевої інфраструктури та підвищенню рівня життя населення. Туризм являє собою сферу, в якій створюються робочі місця та забезпечується високий рівень ефективності й швидка окупність інвестицій. Він є досить ефективним засобом охорони навколишнього природного середовища та історико-культурної спадщини країни, що є матеріальною основою ресурсного потенціалу туризму. Також функціонує у взаємозв'язку практично з усіма галузями і видами діяльності людей,

має переваги в інтеграційних і глобалізаційних процесах, що відбуваються у світовому просторі [8].

Систематизація і аналіз тенденцій функціонування соціальної та економічної сфер, інституційного середовища в поєднанні з природно-географічними характеристиками області дозволяє виділити наступні ключові внутрішні сильні та слабкі сторони Закарпаття, а також — можливості і загрози зовнішнього середовища.

Сильні сторони:

- Вигідне геополітичне розташування, автомобільні, залізничні та повітряні сполучні шляхи міжнародного значення;
- Розвиток транскордонного співробітництва;
- Природні (насамперед, лісові та водні) еколого-рекреаційні та людські ресурси;
- Глибокі історичні трудові традиції господарювання, розвиток народних промислів;
- Висока ділова активність населення;
- Розвинена торгівельна інфраструктура;
- Інвестиційна привабливість регіону;
- Етнічна, культурна та мовна самобутність національних меншин, їхнє гармонійне співіснування в межах регіону;
- Наявність диференційованого туристичного продукту;
- Високий рівень спеціалізації у аграрній сфері.

Слабкі сторони:

- Нерозвиненість соціальної та виробничої інфраструктури, низький рівень розвитку дорожньо-транспортної інфраструктури у сільській місцевості;
- Малоземелля;
- Застаріла матеріально-технічна база виробництва;
- Низький рівень кооперації у сфері промисловості та сільського господарства, відсутність замкнутого циклу виробництва продукції;
- Низька інноваційна активність підприємств, недостатній рівень науково-виробничої інтеграції;
- Недостатня підтримки малого та середнього підприємництва;
- Складність доступу до кредитних ресурсів, відсутність венчурного кредитування, висока залежність від зовнішніх інвесторів;
- Низька експортна орієнтованість товарів власного виробництва та висока інтервенція іноземних товарів;
- Недостатня якість сервісу туристичної інфраструктури;
- Порушення екологічної рівноваги;
- Помітний рівень тінізації економіки, неефективність роботи державних контролюючих органів.

Можливості:

- Залучення європейських структурних фондів у грантових програмах;
- Організація транскордонних природоохоронних територій, продовження роботи по розширенню міжнародних біорезерватів;

- Можливість навчання, стажування. Набуття досвіду роботи за кордоном;
- Оптимізація транспортно-логістичних схем промислових підприємств;
- Експорт екологічно чистої органічної сільськогосподарської продукції;
- Кооперативні зв'язки із закордонними виробниками, створення міждержавних територіальних агро-кластерів;
- Розширення бази збуту вітчизняної продукції;
- Впровадження європейських стандартів якості продукції;
- Налаштування співпраці з науковими установами сусідніх держав, зокрема країн Карпатського євро регіону;
- Участь у міжрегіональних та міжнародних ярмарках, бізнес-зустрічах, виставках.

Загрози:

- Вищий рівень доходів за кордоном;
- Безповоротна міграція в інші регіони України та країни ЄС;
- Зростання конкуренції на ринку високотехнологічної та інноваційної продукції з боку розвинених країн;
- Відтік іноземних інвестицій з області;
- Висока конкуренція на європейських ринках, складність виходу на них;
- Висока конкурентоспроможність закордонних товарів на вітчизняному ринку;
- Перетворення регіону на ресурсний придаток Європи;
- Зниження зовнішнього попиту на продукцію області;
- Перенаправлення туристичних потоків області в інші західні регіони та країни ЄС;
- Підвищення вартості енергоносіїв;
- Нестабільність, зміна законодавчої та нормативно-правової бази;
- Більш привабливі умови залучення інвестицій в інших країнах, у т.ч. суміжних країнах-членах ЄС.

Подальший розвиток демократії, політична стабільність, визначення пріоритетних напрямків економічного розвитку, у віддаленій перспективі можливий вступ України до ЄС — усе це забезпечить створення високоприбуткової туристичної галузі, яка задовольнятиме потреби внутрішнього та міжнародного туризму, з урахуванням природнокліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу нашої держави [7; 10]. Тобто, головною проблемою маркетингу туристичних послуг в Україні, зокрема в Закарпатті є невміння подати все вищевказане як туристичний продукт.

Так, наприклад, в Закарпатті цієї забутої і автентичної складової туризму навіть більше, ніж в Угорщині та інших країнах Європи, але ці принади не висвітлюються належним чином міжнародній туристичній спільноті.

У зв'язку з російською агресією на Сході України, особливу увагу слід звернути на фактор війни. Інформація про неї особливо насторожує потенційних іноземних туристів. Необхідно надавати інформацію про стан безпеки на неокупованих територіях і значно більше та ефективніше доносити її до туристів. Нестача такої, а також точної рекламної інформації і вказівників стає ще одною проблемою для більш глибокого інтегрування українського туристичного бізнесу до європейського ринку.

Ефективним підґрунтям для співпраці регіонів України, зокрема Закарпаття, з регіонами країн ЄС є транскордонне співробітництво. Цілком зрозуміло, що функціонування туристичного ринку, як і всіх інших ринків, базується на законах попиту та пропозиції. Процес просування туристичних послуг до кінцевого споживача є складним і нерідко не передбачає безпосереднього зв'язку з ним. Саме тому в процесі просування туристичних послуг вони комплектуються в туристичний продукт і з використанням системи дистрибуції доводяться до споживача [8].

Відкритість та євроінтеграційний курс України, зняття візових бар'єрів значно вплинуло на збільшення обсягів туристичних обмінів, а також зміцнила позиції національного турпродукту на європейському ринку, сприяло перетворенню туристичної галузі у високопродуктивну складову економічного зростання, підтримки регіонів, збільшення валютних надходжень до державного бюджету. Запровадження стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року передбачає: забезпечення безпеки туристів, захист їх законних прав та інтересів; імплементацію законодавства ЄС у сфері туризму; забезпечення комплексного розвитку територій, зокрема створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову туристичної інфраструктури; удосконалення системи професійної підготовки фахівців сфери туризму; формування та просування позитивного іміджу України, як країни привабливої для туризму [10].

На сьогодні в Україні склалася ситуація, коли, з одного боку, вже є певний досвід законодавчого регулювання туристичної сфери, а з іншого — питання гострої необхідності розширення нормативно-правового забезпечення туристичної діяльності у зв'язку з виникненням ряду якісно нових соціально-економічних, суспільно-політичних та інших умов. Метою такого регулювання є створення конкурентоспроможного на міжнародному ринку національного туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби як для населення в цілому, так і іноземців, зокрема [8].

Розвиток туризму в Україні істотно впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, гірське господарство, виробництво товарів широкого вжитку, і є одним з найбільш перспективних напрямків структурної перебудови економіки. У свою чергу важливими факторами роз-

витку туристичної галузі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал країни [11].

Важливо, щоб управління туристичною галуззю охоплювало, насамперед такі питання, як удосконалення самої структури управління, так і реалізацію державної політики у цій галузі шляхом координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та суб'єктів підприємництва. Важливе значення має також вдосконалення державної статистики з питань туризму, з урахуванням міжнародних стандартів та досвіду інших країн.

Висновки. Таким чином, наголосимо на нагальній необхідності створення єдиної, цілісної, впорядкованої системи нормативних актів, яка б охопила всі аспекти туристичної діяльності, не мала б короткотермінового характеру, а також встановила б базові засади формування загальнодержавної концепції розвитку туризму в країні. Така система має не тільки вирішити питання, які вже давно потребують негайного врегулювання, але й охопити ті проблеми, які можуть виникнути в найближчі роки.

Подальший розвиток туризму на Закарпатті все ще гальмується:

- недосконалістю нормативно-правової бази;
- недостатністю методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки суб'єктів підприємництва туристичної галузі з боку держави;
- низькими темпами зростання обсягів інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму, зокрема доріг;
- невідповідністю переважної більшості туристичних закладів міжнародним стандартам, відсутні-

стю системи обов'язкової сертифікації туристичних об'єктів за міжнародними стандартами;

- недостатнім станом туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури в зонах автомобільних доріг та міжнародних транспортних коридорів;
- недосконалістю туристичної інфраструктури, неефективністю використання рекреаційних ресурсів;
- відсутністю інноваційних проєктів та наукових досліджень з питань розвитку перспективних видів туризму;
- недостатньою забезпеченістю туристичної галузі висококваліфікованими спеціалістами.

Розвиток туристичного бізнесу на Закарпатті в умовах євроінтеграції можливий тільки завдяки реформуванню цієї галузі відповідно до вимог європейських стандартів. Цей процес значною мірою визначається спроможністю влади впроваджувати системні інституційні зміни, спрямовані на проведення різноманітних реформ щодо розвитку туризму. Передусім це стосується реалізації політики європейської інтеграції. Зокрема, необхідно стимулювати розвиток туристичного бізнесу шляхом запровадження податкових пільг, пільгових кредитів, створенням сприятливих умов для залучення інвестицій, забезпечення подальшої лібералізації зовнішньоекономічної діяльності та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, які виділяються ЄС на підтримку економічних реформ в нашій державі.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2003. — № 29. — С. 232.
2. Закон України «Про туризм» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1995. — № 31. — С. 241.
3. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18.11.2003 р. № 1282-IV // Офіційний вісник України. — 2003. — № 50. — С. 34.
4. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року № 168-р — редакція від 16.03.2017. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249826501>
5. Регіональна стратегія Закарпатської області на період до 2020 року. URL: <https://carpathia.gov.ua/>
6. Україна вступила до Європейської туристичної комісії. URL: <http://www.mincult.gov.ua/?id=2326&templ=0>.
7. European Economic Community (1990), Council Directive90/314/EEC «On package travel package holidays and package tours» // Official Journal. — L.158. PP. 59–64.
8. Козловський Є. В. Навчальний посібник «Правове регулювання туристичної діяльності». — К.: Центр учбової літератури, 2015. — 272 с.
9. Закон України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1995. — № 9. — С. 58.
10. Моца А. А. Теоретико-правові засади європейської інтеграції України. — Ужгород: «Ліра», 2015. — 280 с.
11. Цибух В. І. Стан і перспективи розвитку туризму в Україні. Туристично-краєзнавчі дослідження. — К., 1999. — С. 4.